

► **КАСТУСЬ ЦВІРКА**

З АЎТАРАМ «ПІНСКАЙ ШЛЯХТЫ»

Вінцэнт Дунін-Марцінкевіч... Па-мойму, мы яшчэ па-сапраўднаму не ўсвядомілі, якая гэта была вялікая постаць у беларускай літаратуры XIX стагоддзя. Наша літаратуразнаўства яшчэ як след не раскрыла мас-тацкую вартасць яго твораў, не паказала прыгажосць паэтычнага слова першага беларускага класіка, самабытнасць гэтага незвычайнага талента. Учыйцеся ў яго вершавання твораў. Вось хрэстаматыйны «Гапон», «беларуская аповесць»:

Шум, крык, гоман у карчме,
Кіпіць сельская дружина,
Піва, мёд, гарэлку п'е,
Ажно курыцца чупрына.

Здаецца, простыя, «бясхітрасныя» радкі. Але яны адразу ўводзяць чытача ў само дзеянне паэмы, у якой паўстае жывая рэчаіснасць даўно аджылай эпохі. Спачатку паэт як бы расстаўляе «дзеійных асоб», што прыйшлі на сельскую вечарынку. Тут і паважныя вясковыя гаспадары, якія вядуць за сталом заўсёды цікавую для іх гаворку пра свой штодзённы сялянскі клопат, і «ляндарка з лендаром», што разносяць заказныя стравы і пітво, і моладзь, якая «гамоніць» каля парога, і «старыя чараўніцы» — цікаўныя старыя жанчыны, што, пасеўшы каля печы, цішком назіраюць, як забаўляюцца «хлопцы, дзеўкі, маладзіцы».

Скрыпач Ананя пачынае іграць народныя танцы «Лявоніху», «Бычка», «Казачка». І моладзь адразу пускаецца ў скокі. Вясёлы сялянскі хлопец Гапон, вырабляючы нагамі заліхвацкія выкрунтасы, галантна запрашае ў танец сваю каханую дзяўчыну Кацярынку:

«Эй, чух, Кацярынка!
Чабошкі красны;
Каму блішчаць, каго любяць:
Твае вочкі ясны?..»

Дзяўчына не прымушае сябе доўга ўгаворваць. У адказ на запрашэнне каханага хлопца

Кацярынка ж успляснула,
На міленькага зірнула,
Хвіць! спаднічку распусціла,

Трэйчы запяткам падбіла,
Дробны ножкі выкідаець,
Чаравічкі скрыпяць,
А із вочак аж сіяець,
Быццам іскры ляцяць.

У такім жа энергічным тэмпе, раскавана і весела праходзіць уся вечарынка — сапраўдная народная феерыя. Паэт шырока выкарыстоўвае фальклорныя вобразы і матывы, а таксама народныя песні, прыпеўкі, прыказкі і прымаўкі, вельмі да месца ўплятаючы іх у канву апавядання. Атрымліваецца адначасова і мастацкі паказ вясёлага вясковага ігрышча, і адначасова яго дакладнае этнаграфічнае апісанне.

Кожны пісьменнік ведае, як цяжка часам знайсці адпаведны задуманай ідэі твора сюжэт. Сюжэтамі нават дзеляцца часам паміж сабой пісьменнікі. Як, скажам, Пушкін, які падараваў Гоголю сюжэт «Мёртвых душ». Знайсці займальны сюжэт — гэта таксама трэба мець талент.

Такім талентам шчасліва валодаў наш Дунін-Марцінкевіч. Чытаючы яго творы, прыемна дзівішся, як умее ён знаходзіць патрэбны сюжэт ды ўкручваць у яго назапашаны «матэрыял». Сваю сюжэтную лінію мае і той жа «Гапон». Даволі займальную «лінію». З нечаканымі хадамі, інтрыгамі. Як і ў кожнага еўрапейскага класіка. На сельскае ігрышча ў карчме, так маляўніча апісанае ў пачатку паэмы, урываюцца раптам аканом з войтам. Гапон адразу зразумеў: гэта ж аблава, рэкруцкі набор! Таму паспявае гукнуць сябрам: «Уцякайце!» І тыя кідаюцца з карчмы хто куды. На самога ж Гапона з усіх бакоў навальваюцца памагатыя аканома. Як ён ні адбіваўся, «яго, беднага, звязалі ды і у калодкі скавалі». Арганізаваў гэты налёт аканом таму, што намерыўся запраторыць у салдаты Гапона, каб адбіць у яго прыгожую Кацярынку. Пані, паважана ўсімі ўладарка маёнтка і вёскі, убачыўшы аднойчы заплаканую Кацярынку, пашкадавала яе і захацела суцшыць. Даведаўшыся ад дзяўчыны прычыну плачу, яна загадала здаць у салдаты самога аканома. Кацярынку ж зрабіла сваёй пакаёўкай. Прайшло пяць гадоў. І вось раптам заяўляецца ў панскі двор прыгожы і статны малады афіцэр. Якая была для Кацярынкі радасць, калі яна пазнала ў ім свайго люблага Гапона! Да афіцэрскага стану яго ўзвысілі за добрую службу ў войску, за адвагу на вайне. Цяпер ён прыйшоў прасіць у Кацярынкі рукі, а ў пані — дазволу на шлюб. Пані не толькі дазволіла, але і сама прыйшла на вяселле сваёй пакаёўкі, а яшчэ ёй — «маўляў, роднаму дзіцяці, прыгожы пасаг дала, радасну слёзку ўраніла, маладых благаславіла, сама к вянцу павяла».

Такая атрымалася ідылія!

Вінцэнт Дунін-Марцінкевіч, хоць быў паважным і заможным панам, але шчыра паважаў простага селяніна, бачыў у ім, не ў прыклад іншым панам, чалавека, як мог спрыяў яму. З пашанай ставіцца да сялян клікаў ён і ўсіх вяльможных паноў. Такім мастацкім «заклікам» была і паэма «Гапон».

Не ведаю, як для каго, а для мяне чытанне Дуніна-Марцінкевіча — свята. Бо яго творы я ўспрымаю як пісьмы з XIX стагоддзя. Яны — і жывыя сведкі часу, і творы мастацтва адначасова.

Так я чытаў «Гапона». Так чытаю «Вечарніцы» — народныя аповесці «Дурны Зміцер, хоць і хітры» і «Стаўроўскія дзяды». Смакую кожнае слова. Ужываюся ў жыццё герояў. Знаёмлюся з мінулым народным побытам, дыхаю паветрам даўно зніклай эпохі.

А вось разгарнуў паэму «Купала». Як маляўніча апісвае аўтар святкаванне ў народзе язычніцкага Купалля! Якая прастата і высокая маральнасць ва ўзаемаадносінах сельскай моладзі!

Такая вельмі значная падзея ў сялянскім жыцці, як дажынкi, стала асновай яшчэ адной вершаванай аповесці Вінцэнта Дуніна-Марцінкевіча — «Шчароўскія дажынкi». Колькі самабытных народных звычаяў, папраўдзе паэтычных малюнкаў вясковага жыцця раскрывае тут перад намі аўтар!

А як вобразна і дэталёва, з сапраўдным народным гумарам разгортвае-паказвае беларускі пісьменнік рытуал каранацыі ў Маскве рускага цара ў вельмі нечаканай па тэме «быліцы Навума Прыгаворкі» пад назвай «Халімон на каранацыі!» Нічога падобнага ў рускай літаратуры я не чытаў. Ці абмінулі рускія літаратары такую значную падзею сваёй гісторыі?

Шмат пазнавальнага і цікавага знаходжу я і ў польскамоўных творах беларускага дудары (так, і іх вымушаны быў ён пісаць) — «Благаслаўная сям'я», «Славяне ў XIX стагоддзі», «З-пад Іслачы, або Лекі на сон», а таксама ў яго вершах.

А колькі выдумкі, іскрыстага гумару, нечаканых сюжэтных ходоў у драматычных творах Дуніна-Марцінкевіча — у «Ідыліі», якая і сёння з поспехам ідзе ў нашых тэатрах, «Залёты» і «Пінская шляхта»! Апошняя камедыя стала папраўдзе народнай, яна вольна ўжо не адно стагоддзе бесперастанна ставіцца не толькі на сталічнай сцэне, але і шматлікімі калектывамі мастацкай самадзейнасці ва ўсіх кутках краіны.

Уладзіслаў Сыракомля называў Вінцэнта Дуніна-Марцінкевіча «сапраўдным гладыятарам» на арэне беларускай літаратуры. І тут няма перабольшання. У першай палове XIX стагоддзя, ды, можна сказаць, і да яго канца беларускія пісьменнікі вымушаны былі пісаць на польскай або рускай мовах і толькі ў выключных выпадках, у асноўным дзеля асветы народа, пераходзілі на беларускую мову, карэнную мову роднай зямлі. Творчасць на беларускай мове з прычыны адсутнасці беларускага друку ды і фактычна беларускага чытача была ў іх другараднай. Першы, хто зрабіў яе асноўнай, сваёй «рабочай» мовай, быў Вінцэнт Дунін-Марцінкевіч. Ён, папраўдзе, як той гладыятар, смела і адкрыта выйшаў на арэну барацьбы за мову свайго народа. Гэта быў сапраўдны подзвіг пісьменніка. Тады ж уся шляхта, усё вяльможнае панства, як чорт ад ладана, жахалася ад «мужычай» мовы, пнучыся размаўляць і пісаць на «панскай» польскай мове, а то і французскай. Гаварыць па-мужыцку — азначала апускацца да мужыка-селяніна, самага ніжэйшага стану тагачаснага грамадства. Дунін-Марцінкевіч не пабаяўся стаць на бок селяніна, узвысіць праз друк яго мову. І тым самым выклікаў агонь на сябе.

Пра злосныя нападкі на беларускага паэта польскіх паноў мы ведаем з артыкулаў Уладзіслава Сыракомлі, таксама беларускага свайм духам пісьменніка, які скалой стаяў у абарону свайго сябра ад ненавіснікаў беларускай мовы. У вершаваным пасланні Уладзіславу Сыракомлю «Літаратурныя клопаты» Вінцэнт Дунін-Марцінкевіч раскажаў пра свае «хаджэнні па муках», каб данесці да чытача ўласныя творы, пра стаўленне да іх выдаўцоў, якія адразу ж вярталі гэтыя творы аўтару, крывячыся: «Нашто вы па-мужыцку пішаце, мой пане?»

Зрэчас усё ж удавалася Вінцэнту Дуніну-Марцінкевічу пусціць у свет якое-небудзь сваё тварэнне. А як удавалася, як увогуле працавалася яму на ніве беларускай паэзіі, ён скардзіцца сябру Сыракомлю:

А што ж дае мая скупая ніва,
 Быллём парослая? Шмат трэба працы,
 Пакуль уробіш! Дык хачу прызнацца,
 Што трачу дух. Я гэтак клапатліва
 Шмат месяцаў тварыў, а ўвесь здабытак —
 Што многа слоў пустых пачуў і крытык.
 Здароўя шмат забрала гэта праца!

Якім паддаўся прыніжэнням, мукам,
Пакуль яе ўдалося выдаць друкам,
Табе, вястун, хачу цяпер прызнацца.

А выдаўшы кнігу, яе яшчэ трэба было прадаць, каб вярнуць хаця б частку затрачаных на выпуск грошай і, галоўнае, каб яе чыталі. Як вядома, непісьменны селянін не мог яе купіць. Паэту заставалася толькі прапаноўваць свае творы адукаванай шляхце, якая была апалячана, а то і афранцужана. Вось прадавец, расказвае аўтар, «кіруецца ў салон праслаўленай Цаліны», тыповай велікасвецкай пані з яе франкаманій:

Там модныя паненкі, панічы і пані
У самым наймаднейшым, дарагім убранні;
Свайго радзімага там не пачуеш слова.
Раскошы тыя ўбачыўшы, пачуўшы мовы тоны,
Падумаеш: Парыж тут адчыніў салоны.

Калі прадавец прапанаваў гаспадыні салона кнігі, яна, каб паказаць сваю «культурнасць», паслала дачок паглядзець іх: «Дзіома там ці Бальзак?», на што дачка Франя адказала:

«Nou, Maman! Мужыцкі твор, якісь «Купала».
«Ah mon Dieu! Як можна мову так паскудзіць!
Кінь гэтыя грывзолы, каб рук не пабрудзіць!..»

Вінцэнт Дунін-Марцінкевіч выслухоўваў злыя насмешкі і знявагі апалячанага панства, зразумелую няўвагу да беларускіх кніг выдаўцоў і кнігароў, цярэў немалыя матэрыяльныя страты, выпускаючы кнігі за свае ўласныя сродкі, але не адступаўся ад свайго. Біўся на арэне беларушчыны за свой народ да канца. Як гладыятар.

Зацікавіўшыся асобай Вінцэнта Дуніна-Марцінкевіча, я аб'ездзіў у розны час, здаецца, усе яго мясціны. Мне хацелася даведацца, што жывіла творчасць беларускага дудара, якія захаваліся звязаныя з ім матэрыяльныя памяткі, як ушаноўваецца ён на сваёй «малой радзіме».

Пачаў я, натуральна, з месца нараджэння паэта. Як ведаем мы са школьных падручнікаў, нарадзіўся ён у фальварку Панюшкавічы Бабруйскага павета. У Бабруйск я лёгка даехаў поездам. Там завітаў да рэдактара раённай газеты, з якім дамовіўся пра паездку загадзя.

І вось весела паскакаў спрытны раённы «козлік» па грудях і выбоінах лясных і палявых прасёлкаў. Зялёналістыя, не змрочныя лясы і пералескі, раздолле палёў, расфарбаваныя жаўтацветам лугі. Зямля, што ўзгадвала нашага слаўнага пісьменніка.

Ад колішняга фальварка, дзе гаспадарыў бацька Вінцэнта Ян Дунін-Марцінкевіч — ні знаку. Нічога канкрэтнага пра той фальварак мы, вядома ж, не дапыталіся ў жыхароў невялічкан вёсачкі, што вырасла на яго месцы, займеўшы тую ж назву — Панюшкавічы. Ды адкуль ім што ведаць: амаль усе яны — перасяленцы з іншых вёсак.

Адзінае, што напамінае тут пра беларускага дудара, — гэта даволі высокая стэла на ўзбярэжжы ракі Бярэзіны з выявай паэта. Месца для помніка выбрана выдатнае, вось толькі сам помнік на мяне не зрабіў уражання: ён як бы злеплены наспех, дзе-нідзе ўжо адлушчыўся бетон. Хочацца думаць, што гэта помнік часовы, што некалі ўстане тут больш годны, варты памяці нашага выдатнага пісьменніка.

Помніцца мне і паездка ў былую Пяршайскую воласць Мінскага павета, дзе ў 1840 годзе асеў Вінцэнт Дунін-Марцінкевіч у фальварку Люцінка і дзе пражыў да канца свайго зямнога быцця — цэлых 44 гады. Заехаў я туды

са сваім студэнцкім таварышам, пісьменнікам Іванам Чыгрынавым на маёй машыне.

У Люцінцы ад былой сядзібы Вінцэнта Дуніна-Марцінкевіча засталіся толькі ўрослыя ў зямлю камяні падмурка на ўзвышэнні, да якога падступалі хаты невялікай вёсачкі. Мы хадзілі па колішнім селішчы пісьменніка, і мне ўявіўся ўтульны прасторны дом Марцінкевічаў, дзе кожны дзень гучалі галасы сямейнікаў, суседзяў і гасцей, дзе ў асобным кабінэце так добра працавалася за пісьмовым сталом гаспадару, перад якім адкрываліся з акна краявіды роднай зямлі, змяняліся адна за адной вёсны і зімы. Тут былі напісаны ці не ўсе творы беларускага дудары, пачынаючы ад «Ідыліі», «Гапона», «Вечарніц» і канчаючы «Залётамі» і іншымі п'есамі, паэмамі, быліцамі, вершамі. У доме пісьменніка гучала музыка, ставіліся спектаклі на яго п'есы. Тут жа працавала і арганізаваная ім школа, дзе вучыліся дзеці вяскоўцаў і дзе, дарэчы, атрымаў першапачатковую адукацыю пачынальнік беларускай прозы, пісьменнік Ядвігін Ш. Марцінкевічаў дом быў сапраўдным асяродкам беларускай культуры ў XIX стагоддзі.

Мы доўга тупалі з Іванам па былым селішчы Марцінкевічаў і апанурана думалі не толькі пра нелітасцівы разбуральны час, але і пра нашу ўсеагульную абыякавасць да ўласных святыняў, да дарагіх памятак мінулага. На добры лад, ужо даўно трэба было ўзнавіць тут сядзібу першага беларускага пісьменніка-класіка, сапраўднага патрыёта роднай зямлі, паказаць у ёй увесь тагачасны побыт, тыповы побыт шляхецкага двара XIX стагоддзя. Каб сюды, у сядзібу-музей, прыходзілі школьнікі і студэнты, усе, хто любіць і шануе нашу культурную спадчыну, хто хоча ведаць, як жылі нашы далёкія продкі.

Са сваёй Люцінкі Вінцэнт Дунін-Марцінкевіч выязджаў часам у новую дарогу, каб зведаць і іншыя куткі Беларусі, пашыраючы тым самым тэматыку сваёй творчасці.

З адной такой адлучкі ён прывёз слауты драматычны твор «Пінскую шляхту». У пачатку твора аўтар пазначае: «Дзея адбываецца ў ваколіцы О... паміж балотаў, у глушы Пінскага павета». Пры шматлікіх публікацыях гэтай невялікай, але вельмі змястоўнай камедыі я чамусьці не знаходзіў расшыфроўкі той загадкавай «ваколіцы О...» Мне заўсёды здавалася, што аўтар проста прыдумаў гэтую ваколіцу, прыдумаў і герояў твора — надта ж адпавядалі прозвішчы персанажаў нейкім рысам іхных характараў: Кручкоў, Піскулькін, Пратасавіцкі, Цюхай-Ліпскі...

Якое ж было маё здзіўленне, калі як удзельнік адной этнаграфічнай экспедыцыі на Пінскае Палессе я трапіў у гэтую самую «ваколіцу О...»! Аб'язджаючы на акадэмічным аўтобусіку вёскі Столінскага раёна, які раней уваходзіў у Пінскі павет, мы спыніліся ў адной з іх — у Ольпені. Тутэйшы настаўнік, які якраз трапіўся нам на вуліцы, паведаў, што гэта ж акурат тут адбывалася дзеянне камедыі «Пінская шляхта», што тая загадкавая «ваколіца О...» і ёсць гэты во Ольпень! Усё правільна: і аднаго ж з персанажаў камедыі Вінцэнт Дунін-Марцінкевіч назваў — Альпенскі, Цімох Альпенскі.

Мы з цікавасцю аглядалі старасвецкія хаты з патрэсканымі бярэнамі сцен, з маленькімі прыземістымі вокнамі, з якіх выглядалі на нас, невядомых прыхадняў, старэнькія, з такімі ж пазамі-маршчынамі на тварах, як і ў сценах, бабулькі і дзядкі — жывая пінская шляхта!

Маладая круглатварая шляхцянка, што падышла пад наш аўтобус, нават паказала хаты, дзе і цяпер жывуць... Цюхай-Ліпскія і Пратасавіцкія! І мы заходзілі да нашчадкаў Марцінкевічавых персанажаў у хаты і гаманілі з імі, як з самымі звычайнымі людзьмі!

Настаўнік пад'ехаў з намі і ў недалёкую школу, дзе ў невялікім музейчыку паказаў пад шклом пажоўклывы ад часу паперы-дакументы, на якіх мы таксама прачыталі засведчаныя гербавымі пячаткамі прозвішчы Цюхай-Ліпскіх і Пратасавіцкіх.

Зрэшты, чаго мне далёка было хадзіць, каб даведацца пра існаванне рэальных герояў «Пінскай шляхты». Аказваецца, я даўно ўжо ведаў, і не толькі ведаў, а нават пахаўрусаваў з адным Цюхаём-Ліпскім! Кажу не пра каго іншага, як пра нашага вядомага беларускага пісьменніка, старшыню Беларускага дзіцячага фонду Валодзю Ліпскага! Вось толькі не папытайся я яшчэ ў Валодзі, на якой дарозе згубіў ён свой родавы прыдомак Цюхай.

Трохі пазней пра Цюхай-Ліпскіх, пра ваколіцу Ольпень, пра паездку туды Вінцэнта Дуніна-Марцінкевіча я ўзахлёб прачытаў у «ЛіМе» і нарыс Уладзіміра Ліпскага «Дунін-Марцінкевіч і пінская шляхта». Нашчадак Марцінкевічавых герояў намерыўся дакапацца і дакапаўся-такі да вытокаў, да жыццёвай асновы знакамітай камедыі. Аказваецца, зачэпкай для яе паслужыла адна вельмі гучная судовая справа пра ольпенскіх Цюхаёў-Ліпскіх, якіх самыя высокія ўлады змушалі перакінуцца з каталіцкай у праваслаўную веру. Заведзеная ў Мінскай духоўнай кансісторыі загадам губернскага кіраўніцтва, гэтая справа («Справа № 39»), якая была распачата 17 лістапада 1837 года, цягнулася не многа, не мала — трыццаць тры гады! Трыццаць тры гады абараняліся ўпартыя Цюхай-Ліпскія ад неадчэпнага націску высокіх чыноўнікаў, якім вельмі карцела вярнуць у «істинную веру» гэтыя «заблудшыя душы». Не адзін раз цягалі ольпенскіх неслухаў у Мінск да самога праваслаўнага архіепіскапа. А калі і гэта не памагло, ольпенскімі Цюхаёўмі заняліся ўсемагутны Сінод і нават сам гасудар Расійскай імперыі. Ды, як выявілася, пінскай шляхце і намеснік Бога на зямлі быў не ўказ! Не паслухаліся нязломныя Цюхай-Ліпскія цара-бацюшку! Не здрадзілі веры сваіх продкаў!

Ці ж мог не зацікавіцца сапраўды народны (хай і без звання) беларускі пісьменнік Вінцэнт Дунін-Марцінкевіч такімі праявамі паляшукіх характараў? От і пакаціў на параконнай брычцы люцінскі гаспадар у палескую глушэчу, у самае гняздо непакорлівых Цюхаёў-Ліпскіх, у іхную «суверэнную дзяржаву» — ваколіцу Ольпень. Напрасіўшыся ў некага з іх ці ў іншага ольпенца на пастой, пачаў наш пісьменнік гаманіць з людзьмі, вывучаць іх жыццё-быццё, паляшукія норавы і характары. І, мусіць, нямала там сядзеў-вывучаў, калі нават іхную гаворку, адметны паляшукі дыялект беларускай мовы здодеў вывучыць. Ды так вывучыць, што і твор свой напісаў на гэтай гаворцы.

Уладзімір Ліпскі ў сваім нарысе прыадкрыў яшчэ адну таямніцу Вінцэнта Дуніна-Марцінкевіча: вытокі яго паэмы «Халімон на караначыі». Хто з нас не задумваўся: як мог так дакладна і вобразна намаляваць пісьменнік караначыю расійскага цара, самую Маскву? Нідзе ж у біяграфіі Дуніна-Марцінкевіча і згадкі няма пра яго паездку ў Маскву на такую важную ўрачыстасць. Знайшоў Валодзя Ліпскі адгадку і гэтай загадкі. «Спраба літаратурнага адкрыцця» — так сціпла вызначыў ён жанр свайго нарыса пра Дуніна-Марцінкевіча і пінскую шляхту. Ды гэта ж не спроба, а можна сказаць пэўна, само адкрыццё, сапраўднае даследаванне, якім ён проста ўцёр нос некаторым дыпламаваным вучоным-даследнікам. От табе і Цюхай!

Добра пашукаўшы, можна знайсці рэаліі і іншых твораў Вінцэнта Дуніна-Марцінкевіча. Скажам, паэм-быліц «Шчароўскія дажынкi», «Стаўроўскія дзяды». Чытаючы гэтыя творы, я чамусьці быў упэўнены, што

гэта прыдуманая аўтарам назва. Аказваецца, не: і Шчаўры, і Стаўры — зусім рэальныя беларускія вёскі ці засценкі. Выпала так, што і ў гэтыя селішчы трапіў я недзе ў 70-х гадах з фальклорнай экспедыцыяй Інстытута мастацтвазнаўства, этнаграфіі і фальклору нашай акадэміі навук. Разам з вядомымі нашымі фалькларыстамі Арсеном Лісам, Іванам Цішчанкам, Анатолем Фядосікам, Антонам Гурскім, Леанілай Малаш-Аксамітавай і, здаецца, Майсеем Грынבלатам. Знаходзіліся абедзве вёсачкі, калі не памыляюся, у Крупскім раёне. Стаялі яны блізка адна каля адной, праз нейкі выган. І мы запісвалі народныя песні і абрады і ў Шчаўрах, і ў Стаўрах. Тут таксама хадзіў некалі Вінцэнт Дунін-Марцінкевіч. І, як бачым, вярнуўся адтуль не без плёну.

Вельмі добра было б выявіць, на чым засноўваў свае творы Вінцэнт Дунін-Марцінкевіч. Гэта дапамагло б нам раскрыць вытокі яго творчасці, лепш зразумець нашага выдатнага пісьменніка сярэдзіны XIX стагоддзя, выразніка дум свайго народа, яго шчырага абаронцу.

Пра Вінцэнта Дуніна-Марцінкевіча пісалі шмат. І, вядома ж, будуць пісаць яшчэ. Гэта — сапраўды велічная постаць у нашай літаратуры. І ўсебакова, ва ўсёй глыбіні раскрыць творчасць выдатнага нашага пісьменніка — пачэсная задача літаратуразнаўства. Тут жа я падаў толькі асобныя штрышкі да яго творчага партрэта, якія, спадзяюся, таксама прыдадуцца ў далейшым спасціжэнні нашага класіка XIX стагоддзя.

